

ORTADOğU GÜNDEMİ

20-26 Kasım 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), 1984 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi'ni ihlal ettiği gerekçesiyle Suriye aleyhine Kanada ve Hollanda'nın açtığı dava-daki kararını açıkladı. ICJ'den yapılan yazılı açıklamada, "Suriye, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve diğer zalimane eylem veya cezaları önlemek için yetkisi dâhilindeki tüm tedbirleri alacak. Yetkililerinin yanı sıra kontrolünde, yönlendirmesinde ya da etkisinde olabilecek kuruluş veya kişilerin bu tür eylemlerde bulunmamasını sağlayacak" ifadeleri kullanıldı.¹

İsrail'in Suriye'nin başkenti Şam'daki bazı noktalara hava saldırısı gerçekleştirdiği ileri sürüldü. Saldırıda maddi hasar meydana gelirken, olayla ilgili Suriye'nin resmî haber ajansı SANA tarafından, "Hava savunma sistemlerimiz Golan Tepeleri yönünden fırlatılan 2 füzeden birini düşürdü" ifadelerine yer verildi.²

Suriye'nin Birleşmiş Milletler Daimî Temsilci Yardımcısı El Hakem Dandi, Gazze Şeridi'ndeki insani durumla ilgili olarak BM Genel Kurulunda düzenlenen gayriresmî toplantı sırasında yaptığı açıklamada, İsrail'in işgal altındaki topraklarda, özellikle de Gazze Şeridi'nde Filistin halkına yönelik artan zulmünden duyduğu derin endişeyi dile getirdi. Dandi, bu acımasız saldırı-gırgınlık eylemlerinin, Filistinlileri atalarının topraklarından sürmeye ve bölgenin demografik yapısını değiştirmeye yönelik sistematik bir kampanyanın parçası olduğunu belirtti.³

• Suriye Rejimi

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Suriye Büyükelçisi Barry Philip Gelder'a, ülkesinin Suriye büyükelçisi olarak görevinin sona ermesi münasebetiyle Suriye Liyakat Nişanı verdi. Suriye Dışişleri Bakanı Faysal El Mikdad konuşmasında, iki dost ülke ve halk arasındaki tarihî ilişkilerin gücünü vurguladı ve Büyükelçi Gelder'ın iki taraf arasındaki ilişkileri güçlendirme çalışmaları sırasında gösterdiği çabaları takdir etti.⁴

Suriye muhalefetine mensup Feth'ül Mübin Operasyon Odasına bağlı keskin nişancılar, Lazkiye'nin kuzeyindeki Ayn İsa mevkinde bir rejim askerini vurdu. Söz konusu rejim askeri olay yerinde hayatını kaybederken Feth'ül Mübin güçlerinin Lazkiye ve Batı Halep'te rejim mevzilerini topçu ateşleriyle vurdukları rapor edildi.⁵

1 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hollanda-ve-kanadanin-suriye-aleyhine-actigi-iskence-davasinda-karar-aciklandi-/3056379>

2 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-israil-sam-daki-bazi-noktalara-hava-saldirisi-duze-16557127/>

3 <https://syrianobserver.com/news/86319/syria-un-rep-israeli-occupations-brutal-campaign-in-gaza-strip-a-bid-to-erase-the-palestinian-issue.html>

4 <https://sana.sy/tr/?p=292399>

5 <https://www.qasioun-news.com/articles/74103/قصص-امصر-ع-عنصر-من-قوات-النظام-بريف-اللاذقية/74103>

Suriye, bölgede saldırganlığa ve suç işlemeye dayalı Siyonist yaklaşımın sürdürülmesine karşı uyarıda bulunarak, uluslararası hukuk tarafından garanti altına alınan egemenlik ve bağımsızlığını savunma konusundaki vazgeçilmez hakkını vurguladı. Suriye Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, "Suriye, bölgenin güvenliğini ve istikrarını tehdit eden bu tür suç eylemlerinin Siyonist varlığın cezadan kaçmasına izin vermemesi gerektiği konusunda bir kez daha uyarıyor. Aynı zamanda, uluslararası hukuk tarafından güvence altına alınan her yola başvurarak egemenliğini ve bağımsızlığını savunma konusundaki devredilemez hakkını teyit eder" ifadelerine yer verdi.⁶

• Fırat'ın Doğusu

Yerel kaynaklardan edinilen bilgiye göre, Humus'un çöl bölgesinde Ürdün sınırına yakın el-Tanf'ta, ABD güçlerinin kullandığı üsse aidiyeti bilinmeyen ve üzerinde patlayıcı bulunan İHA ile saldırı girişiminde bulunuldu. Üste konuşlu ABD güçlerinin, İHA'yı üsse ulaşmadan çöl bölgesinde düşürdüğü belirtildi. Saldırıya ilişkin ABD tarafından açıklama yapılmadı.⁷

Uluslararası Koalisyon Güçleri, Deyrizor kırsalının doğusundaki El-Ömer petrol sahasında bulunan koalisyon üssüne askerî ve lojistik malzeme takviyesi yaptı. Uluslararası Koalisyon'a ait helikopterlerin de bölge üzerinde uçuş yaptığı aktarıldı.⁸

ABD güçleri, Haseke kırsalının güneyindeki el-Şeddadi üssüne düzenlenen saldırının ardından Deyrizor kırsalının kuzeyindeki Koniko Gaz Sahası üssüne askerî takviye gönderdi. Konvoyun askerî ve lojistik malzeme taşıyan 13 kamyonun olduğu aktarıldı. Bu gelişme, İran destekli milislerin Suriye'deki koalisyon üslerine yönelik saldırılarının arttığı bir dönemde meydana geldi.⁹

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

İdlib'in güneyindeki Kefrenbil ilçesinde konuşlu Esad rejim güçleri ve İran destekli yabancı gruplar, İdlib'in güneyindeki Belyun köyüne karadan karaya atış yapılan silahlarla saldırı düzenledi. Sivil savunma kaynaklarından alınan bilgiye göre, saldırıda aynı aileden 3 sivil yaralandı. Yaralılar, çevredeki hastaneye kaldırıldı.¹⁰

Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR) tarafından açıklanan verilere göre, İdlib'i hedef alan ve geçtiğimiz aylarda artış gösteren rejim ve Rus saldırıları hastaneler, okullar ve camileri yoğun şekilde vurdu. 5 Ekim-19 Kasım arası dönemde dördü Rus güçleri tarafından gerçekleşen toplam 73 irili ufaklı saldırı bölgeyi hedef alırken bu saldırılarda 38'i kadın ve çocuk olmak üzere 68 sivil hayatını kaybetti. 24 okulun, 11 sağlık tesisinin ve 12 caminin bu saldırılarda vurulduğu kaydedildi.¹¹

6 <https://sana.sy/tr/?p=292366>

7 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/syria/19112023>

8 <https://www.syriahr.com/en/317600/>

9 <https://www.syriahr.com/en/317976/>

10 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-idlib-de-suriye-ordusunun-saldirisinda-3-sivil-yar-16541783/>

11 <https://nedaa-post.com/شبكة-حقوقية-توثق-عشرات-الهجمات-على-مراكز-حويوية-من-قبل-النظام-السوري-شمال-سورية/>

Afrin'in güneyinde YPG güçleriyle Suriye Millî Ordusu (SMO) güçleri arasında çatışma çıktı. SMO'ya bağlı Hamza Tugayı'ndan yapılan açıklamada şehit ve yaralıların olduğu çatışmada tarafların ağır silahlara da başvurdukları belirtildi. YPG unsurlarının çatışmanın ardından kısmen geri çekildiği açıklandı.¹²

Rejim ve Rusya'nın İdlib'i hedef alan yoğun saldırılarının ardından muhalif unsurların karşı hamlelere başladıkları iddia edildi. Yerel kaynakların iddiasına göre, rejim ordusuna ait bir tank Cebel Zaviye bölgesindeki Hantutin mevkinde cephe hattına yaklaştığı gerekçesiyle muhalif unsurlarca anti tank mühimmatla patlatıldı. Olayda can kaybı yaşanıp yaşanmadığı belirtilmedi.¹³

İsrail-Filistin

İsrail Maliye Bakanlığı Kâtipleri, Diaspora İşleri ve Antisemitizmle Mücadele Bakanlığı da dâhil olmak üzere birçok bakanlığın kapatılmasını tavsiye etti. Kâtiplerin önerisi, beş ek bakanlıkla birlikte Diaspora İşleri Bakanlığının kapatılması oldu. Diğer beş bakanlığın ise Kudüs İşleri, Miras, Yerleşim ve Ulusal Misyonlar, Bölgesel İşbirliği ve Sosyal Eşitlik Bakanlığı olduğu belirtildi.¹⁴

İran destekli Husi hareketinin siyasi büro üyesi Ali Al-Qahhoum, Lübnan'ın Al-Mayadeen televizyonuna yaptığı açıklamalarda "İsrail'in şeytanlığına kadar" saldırılarına devam edeceği konusunda uyardı. Al-Qahhoum, örgütün 2.000 km menzile kadar İHA ve balistik füze kullandığını belirterek, "Filistin halkına karşı siyonist saldırganlığı ve (siyonist) varlığı destekleyen uluslararası ve Amerikan dayanağı karşısında boş durmayacağız" dedi.¹⁵

İsrail ile Hamas arasında devam eden çatışmanın ortasında Maldivler'in, İsraillilerin topraklarına girmesini engelleyebilecek önemli bir hamle düşündüğü bildirildi. Maldivler Milletvekili Mohamed Nasheed Abdullah, ulusal göç yasasında İsrail pasaportu sahiplerinin girişini engelleyecek şekilde değişiklik yapılmasını önerdi.¹⁶

İsrail hükûmeti, Hamas tarafından tutulan rehinelere serbest bırakılmasına yönelik bir anlaşmaya yeşil ışık yaktı ve İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, anlaşmanın "birinci aşaması" olarak adlandırdığı şeyin onaylandığını doğruladı. Başbakan Netanyahu ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Joe Biden'ın müzakerelere dâhil olmasından duyduğu memnuniyeti dile getirerek kendisine teşekkür etti.¹⁷

12 <https://www.qasiounnews.com/articles/74160/الوطني-وقسد-شمال-حلب>

13 <https://www.qasioun-news.com/articles/74171/إدلب-الجنوبي-حريف-النظام-في-ريف-إدلب-الجنوبي>

14 <https://www.jpost.com/israel-news/article-774085>

15 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-774273>

16 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy/1700685001-maldives-considers-entry-ban-for-israelis-amid-hamas-conflict>

17 <https://www.i24news.tv/en/news/israeli-elections/1700688515-israeli-ministers-present-official-hostage-deal-to-a-scrutinizing-press>

El Fetih Hareketi Merkez Komitesi Sekreteri Cibril Rajoub, MBC Mısır'a verdiği röportajda, "7 Ekim'de olanlar birdenbire ortaya çıkmadı. Bu, işgalin suçlarının devamıdır çünkü tüm yaşananlar bir savunma savaşının parçasıydı. Bir sonraki ve en şiddetli patlama Batı Şeria'da olacak. 700.000 İsraili yerleşimcinin de bulunduğu Batı Şeria'da olup bitenler, hayatın her alanında, kutsallıklarla ilgili olan, hatta zeytin ağaçlarıyla, okullarımızla, camilerimizle, kiliselerimizle ilgili olan bir örtüşme durumudur" dedi.¹⁸

Ürdün

Ürdün Dışişleri Bakanlığının Facebook sayfasından yapılan açıklamaya göre, Ürdün Dışişleri Bakanı Eymen es-Safedi ile Fransız mevkidaşı Catherine Colonna telefonda görüştü. İsrail Ordusunun uluslararası ve insani hukuk kurallarını ihlal etmeyi bırakmasının önemini dile getiren Safedi, özellikle ibadethanelere ve hastanelere olmak üzere kentin önemli noktalarına ve sivillere İsrail tarafından devam eden saldırıların durdurulmasının zorunlu olduğunu vurguladı.¹⁹

Ürdün Kralı II. Abdullah, Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile yaptığı görüşmede, sivillerin korunması ve iki devletli çözümün benimsenmesi konularına vurgu yaptı. Kral, Gazze'deki çatışmaların durdurulması ve kuşatmanın kaldırılması için yoğun çaba sarf edilmesi çağrısında bulundu.²⁰

Ürdün Dışişleri Bakanlığı, İsrail ile Hamas arasında çatışmalara insani ara verilmesi için sağlanan uzlaşıdan memnuniyet duyduğunu belirtti. Açıklamada, bu uzlaşının Gazze Şeridi'ndeki şiddetin durdurulması ve Filistinlilerin hedef alınmasının engellenmesi açısından önemli olduğu vurgulandı.²¹

Ürdün Kralı 2. Abdullah, İsrail Ordusunun abluka altındaki Gazze Şeridi'ne yönelik saldırılarını sürdürmesi ve genişletmesinin "felaketle" sonuçlanabileceği uyarısında bulundu. Abdullah, Mısır Cumhurbaşkanı Sisi ile yaptığı görüşmede, İsrail ile Hamas arasında varılan uzlaşmayı memnuniyetle karşıladıklarını ve Gazze'de kalıcı ateşkesin sağlanması için çabaların yoğunlaştırılması gerektiğini vurguladı.²²

Lübnan

Fransa Savunma Bakanı Sebastien Lecornu, Lübnan silahlı kuvvetlerine "yeni bir yardım" yapacaklarını açıkladı. Rehineler konusunun Fransa'nın mutlak önceliği olduğunu vurgulayan Lecornu, bu konuda Mısır, Katar ve İsrail'de yetkililerle bir araya geldiğini de dile getirdi.²³

18 <https://www.alquds.co.uk/جبريل-الرجوب-ما-حصل-في-7-أكتوبر-كان-جزء/>

19 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-urdun-ve-fransa-gazze-de-ateskes-imkanlarini-gorus-16545770/>

20 <https://www.sondakika.com/politika/haber-urdun-krali-ii-abdullah-gazze-deki-durumu-avrupa-b-16552443/>

21 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-urdun-israil-ile-hamas-arasindaki-uzlasiyi-memnuni-16556053/>

22 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-urdun-krali-2-abdullah-israil-in-gazze-ye-yonelik--16557806/>

23 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-fransa-lubnan-silahlı-kuvvetlerine-yardim-yapacak-16547051/>

ABD Başkanı Joe Biden'ın Enerji ve Altyapıdan Sorumlu Kıdemli Danışmanı Amos Hochstein'in Lübnan ile savaşı önleme görüşmeleri için İsrail'i ziyaret ettiği bildirildi. Hochstein'in, İsrail ziyareti kapsamında Savunma Bakanı Yoav Gallant, Stratejik İşler Bakanı Ron Dermer ve Genelkurmay Başkanı Herzi Halevi başta olmak üzere yetkililerle bir dizi görüşme yapacağı kaydedildi.²⁴

İsrail Ordusunun 21 Kasım'da Lübnan'ın güneyindeki sınır bölgesinde sivil bir aracı vurması sonucu ölen 4 kişiden birinin kimliği açıklandı. Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları, saldırıda hayatını kaybeden bir Kassam Komutanı için taziye mesajı yayımladı. Mesajda, saldırıda hayatını kaybedenlerden birinin komutan yardımcısı Halil Hamid Harraz Ebu Halid olduğu ifade edildi.²⁵

Gazze'deki çatışmalar devam ederken, Hizbullah İsrail'e yönelik saldırılarını arttırdı. İsrail Savunma Kuvvetleri tarafından yapılan açıklamada, Lübnan topraklarından İsrail sınırındaki bölgelere çok sayıda tanksavar füzesi ve havan topu ile 35 roket fırlatıldığı, roketlerin bir kısmının hava savunma sistemi tarafından etkisiz hâle getirildiği, can kaybı ve yaralanma yaşanmadığı belirtildi.²⁶

24 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-abd-baskani-biden-in-danismani-israil-e-gelerek-lu-16550441/>

25 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-israil-lubnan-sinirinda-sivil-araci-vurdu-4-olu-16555995/>

26 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-israil-e-lubnan-dan-35-roket-saldirisi-16561441/>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Irak Cumhurbaşkanı Abdülatif Cemal Reşid, 20 Kasım Pazartesi günü Bakü'de görüştü.²⁷ Görüşme sonrasında iki ülkenin çeşitli alanlarda anlaşmalar imzalayacağı açıklandı.²⁸ Aliyev, Reşid ile yaptığı ortak basın açıklamasında, "Ziyaretin ülkelerimiz arasındaki dostluk ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağlayacağına ve iş birliğimizde yeni bir sayfa açacağına eminim. Bu ziyaret, diplomatik ilişkilerimizin tarihi boyunca Irak Cumhurbaşkanı tarafından Azerbaycan'a yapılan ilk resmî ziyarettir. Bu nedenle tarihî bir ziyarettir" dedi.²⁹ Reşid ise Irak'ın dengeli ilişkiler kurmaya istekli olduğunu doğruladı ve yabancı şirketlere ve iş adamlarına Irak pazarına yatırım yapma çağrısında bulundu. Reşid, ülkenin en önemli önceliklerinin güvenlik ve istikrarın korunması, halka hizmet sunulması, altyapının geliştirilmesi, ekonomi ve yatırım seviyelerinin ilerletilerek yaşam standartlarının yükseltilmesi olduğunu belirtti.³⁰

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi'nin görevden alınması üzerine istifasını veren üç bakanın istifasını reddetti. Irak Federal Yüksek Mahkemesi (IFYM), Halbusi'yi bir belgede sahtecilik yapmakla suçlayarak görevden aldığını açıklamıştı.³¹ Ayrıca IFYM, bu tür ihlalleri gerçeklere ve kanıtlara dayanarak değerlendirme konusunda mutlak takdir yetkisine sahip olduğunu belirtmişti. Mahkemeden yapılan açıklamada, Halbusi'nin görevden alınmasının gerekçelerinden biri olarak herhangi bir parti liderinin milletvekillerini istifaya zorlamasının, anayasal değerlere ve anayasanın 5, 6, 14, 16, 17, 20, 39 ve 50. maddelerine aykırı olduğu belirtildi.³²

Irak Parlamentosu, Halbusi'nin yerine geçebilecek adayları belirlemek için olağanüstü bir oturum düzenlendi. Sünni vekillerin büyük bölümünün yer aldığı Siyade Koalisyonu tarafından yapılan açıklamalara göre yeni parlamento başkanı adayını belirleme yetkisi milletvekilliği düşürülen Halbusi ile Sünni lider Hamis Hançer'e verildi. Irak'ta 2003 sonrasında kurulan denklemde teamül olarak parlamento başkanı Sünnilerden seçiliyor. Diğer taraftan yapılacak parlamento oturumunun ikinci bölümünde ise Hukuk Komitesinin Bağımsız Seçim Komisyonu Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin 2019 tarihli ve 31 sayılı teklifinin oylamasının yapılacağı belirtiliyor.³³

27 <https://en.apa.az/foreign-policy/expanded-meeting-of-presidents-of-azerbaijan-and-iraq-started-416620>

28 <https://ina.iq/turkmen/41793-cumhurbakanl-irak-ve-azerbaycan-ceitli-alanlarda-cift-tarafl-anlamalar-imzalayacak.html>

29 <https://en.apa.az/official-news/president-ilham-aliyev-iraq-and-azerbaijan-always-demonstrate-solidarity-in-different-international-institutions-416663>

30 <https://www.iraqinews.com/iraq/iraqi-president-encourages-foreign-firms-to-invest-in-iraqi-market/>

31 <https://jordantimes.com/news/region/iraq%C2%A0pm-rejects-resignation-three-cabinet-ministers>

32 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-s-top-court-defends-decision-to-revoke-parliamentary-speakers-membership/3058952>

33 <https://www.tebaajansi.com/irak/temsilciler-meclisi-bugun-toplaniyor-2-h315834.html>

Resmî bir ziyaret için Ermenistan'a giden Cumhurbaşkanı Reşid, sözde soykırım anıtına çelenk bıraktıktan sonra Ermenistan Cumhurbaşkanı Vahagn Khachaturyan, Başbakan Nikol Paşinyan ve Parlamento Başkanı Alen Simonyan ile görüştü.³⁴

• Güvenlik

Ketaib Hizbullah Sözcüsü Ebu Ali el-Askari, İsrail'e destek veren ABD'ye karşı yapılan saldırıların Irak İslami Direnişi'nin yıpratma stratejisinin bir parçası olduğunu ve ABD'nin İran destekli gruba uyguladığı yaptırımları gülünç bulduklarını belirtti.³⁵ Askari, yaptırımların kendilerini durduramayacağını söyledi.³⁶

Irak İslam Direnişi, Harir Üssü'nü hedef alan drone saldırısının sorumluluğunu üstlendi. İslami Direniş tarafından yapılan açıklamada bu saldırının, İsrail'in Gazze'ye karşı yaptığı saldırılara karşı bir misilleme olarak gerçekleştirildiği belirtildi.³⁷

Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr, Irak'taki aşiretlere İsrail'in saldırganlığı karşısında Filistin halkının yanında durma çağrısında bulundu. Sadr aşiretlerin, Irak'ın bağımsızlığına giden süreçteki etkisine övgüde bulunarak Arap aşiretlerinin birlik olduğunu ve birbirini desteklediğini dünyaya kanıtlayacağından emin olduğunu ifade etti.³⁸

ABD'li yetkililer, İsrail-Hamas çatışmalarında İsrail'e destek vermelerinin bir sonucu olarak 17 Ekim'den bu yana Irak ve Suriye'deki ABD kuvvetlerine yönelik yaklaşık 66 saldırının olduğunu duyurdu. ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM), ABD kuvvetlerinin söz konusu saldırılarına misilleme olarak Irak'ta iki bölgeye saldırı düzenlediğini kaydetti.³⁹

Haşdi Şaabi, ABD saldırısında üç üyesinin öldürüldüğünü duyurdu. Haşdi Şaabi Füzeler Müdürlüğü, konuya ilişkin yazılı bir açıklama yayımladı. Açıklamada ABD'nin, Babil vilayetine bağlı Curf en-Nasır bölgesine düzenlediği hava saldırısında Haşdi Şaabi güçlerinden üç kişinin öldüğü belirtildi. Yerel haberlerde ise beş Haşdi Şaabi üyesinin yaralandığı iddia edildi.⁴⁰ Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin yaptığı açıklamada, son dönemdeki geriliminin tehlikeli olduğunu ve ABD'nin, Irak'ın egemenliğini ihlal ettiğini belirtti. Hüseyin'in açıklamaları ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Alina Romanowski ile yaptığı görüşme sırasında gerçekleşti. Hüseyin, ABD'nin Irak hükûmetinin bilgisi dışında Haşdi Şaabi'ye ait bölgeyi bombalamasını onaylamadıklarını Romanowski'ye ilettili.⁴¹ Irak hükûmeti ve siyasi blok liderleri de saldırıyı kınadı.⁴²

34 <https://armenpress.am/eng/news/1124664.html>

35 <https://www.timesofisrael.com/pro-iranian-iraq-militia-scorns-us-sanctions-as-ridiculous/>

36 <https://www.newarab.com/news/iraqs-kataeb-hezbollah-call-us-sanctions-ridiculous>

37 <https://www.saba.ye/en/news3281951.htm>

38 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Sadr-calls-on-Iraqi-tribes-to-stand-with-Palestinians>

39 <https://www.timesofisrael.com/us-fighter-jets-strike-iran-backed-targets-in-iraq-after-repeated-attacks-on-us-bases/>

40 <https://www.tebaajansi.com/irak/hasdi-sabi-abd-saldirisinda-3-uyemiz-olduruldu-h315832.html>

41 <https://www.iraqinews.com/iraq/iraqi-fm-confirms-recent-us-escalation-violates-iraqs-sovereignty/>

42 <https://ina.iq/turkmen/41821-siyasi-blok-bakanlar-curful-nasra-yaplan-saldry-knadlar.html>

Irak İçişleri Bakanı Abdulemir eş-Şammeri, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Temsilcisi Volker Peretz ile yaptığı görüşmede, güvenlik güçlerinin sürekli geliştiğini ve İçişleri Bakanlığının elinden geldiğince halka hizmet etmek için çaba gösterdiğini ifade etti. Ayrıca Irak güvenlik güçlerinin her türlü zorluğa karşı koyabileceğini belirtti.⁴³

• Ekonomi

Resid Bankasından yapılan açıklamaya göre, elektronik sistem sayesinde turistler resmî kur üzerinden dolar satın almak için başvuruda bulunabilecek. Açıklamada, "Banka aracılığıyla dolar satın almak isteyen turistlerden bankanın internet sitesi üzerinden elektronik ortamda başvuru yapmaları talep edilmiştir, bu amaçla bağlantı aktif hâle getirilmiştir" denildi. Merkez Bankası, resmî kur üzerinden ayda 3.000 dolar olmak şartıyla turistlere satmak üzere yetkili bankalara resmî kur üzerinden 1.305 dinarlık dolar sağlıyor.⁴⁴

Başbakan Sudani ve Türkiye Enerji Bakanı Alparslan Bayraktar enerji bağlarının güçlendirilmesini ve iş birliği olanaklarını görüştü. Sudani, Türkiye'ye petrol ihracatının yeniden başlatılması konusunda bir çözüm bulmaya hazır olduğunu ifade etti. Irak ile Türkiye arasında su paylaşımı konusuna da değinen Sudani, iş birliğinin artırılması gerektiğini vurguladı. Ayrıca Kalkınma Yolu Projesi'ne değinen Sudani, projenin her iki ülke ekonomisinin kalkınmasına önemli katkı sağlayacağını ifade etti. Sudani, Ankara ile Bağdat'ın Gazze konusundaki fikir birliğine dikkat çekerek, Türkiye'nin İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarına karşı açık ve şeffaf duruşunu takdir ettiğini belirtti. Bayraktar ise Türkiye'nin Irak ile çeşitli alanlardaki iş birliğini geliştirme isteğini vurguladı. Irak'ın sadece Türkiye için değil, özellikle enerji alanında tüm Avrupa için önemli bir ülke olduğunu söyledi. Bayraktar, Bağdat ziyareti kapsamında Irak Petrol Bakanı Hayyan Abdulgani ile de görüşmede bulundu.⁴⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Medya ve İletişim Komisyonu Başkanı Ali el-Muayyad, Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) düzenlenen Dünya Radyokomünikasyon Konferansı (WRC-23) sırasında yaptığı açıklamada, Uluslararası Telekomünikasyon Birliğinin Yayın Uydu Servisi (BSS) kapsamında Irak dâhil üye ülkeler için yeni uydu yörüngelerinin kabul edilmesinin onayladığını açıkladı. Bu durumun 10 yıllık bir sürecin sonucu olduğu aktarıldı.⁴⁶

43 <https://www.iraqnews.com/iraq/baghdad-confirms-to-the-un-that-it-is-able-to-ensure-security/>

44 <https://www.tebaajansi.com/irak/resit-bankasi-dolar-islemlerini-elektronik-ortama-tasidi-h315890.html>

45 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-signals-readiness-to-resume-oil-exports-to-turkiye/3062095>

46 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-regains-orbital-rights-for-satellites-in-ITU-decision>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Duhok'ta 19-21 Kasım tarihleri arasında Kürdistan Amerikan Üniversitesi tarafından Dördüncü Ortadoğu Barış ve Güvenlik Forumu (MEPS) düzenlendi. Forumu 150'den fazla yerli ve uluslararası siyasetçi ve uzman katıldı. Irak ve IKBY'deki durum, ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili zorluklar, Ortadoğu'daki güvenlik durumu, iklim değişikliği konularının ele alındığı forumda çeşitli paneller yapıldı. Duhok Kürdistan Amerikan Üniversitesi tarafından her yıl düzenlenen forumun ilki 2019 yılında gerçekleştirilmişti. IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Başbakan Mesrur Barzani, Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani, İçişleri Bakanı Reber Ahmed, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Başkanı Bafel Talabani, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Politbüro Üyesi Hoşyar Zebari ile birlikte birçok önde gelen isim foruma katıldı. Bağdat hükûmetinden Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci ve daha önce Başbakan Yardımcısı olarak görev yapan Baha Araci gibi isimlerin yanında farklı düzey ve uzmanlık alanlarından çok sayıda kişi katıldı. Forumu katılan uluslararası isimler arasında ise eski İngiltere Başbakanı Boris Johnson, İngiltere eski Hazine Bakanı Nadhim Zahawi, Birleşmiş Milletler (BM) Irak Özel Temsilcisi Jeanine Hennis-Plaschaert, Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar ve eski Türkiye Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehdi Eker yer aldı.⁴⁷

IKBY Parlamentosu Beşinci Dönem KYB Grup Başkanvekili Ziyad Cebbar tarafından Irak Federal Yüksek Mahkemesinde (IFYM) IKBY Seçim Yasası üzere açılan dava duruşması 19 Kasım Pazar günü bir kez daha ertelendi. Davada Cebbar, 1992 yılında çıkarılan 1 sayılı IKBY Parlamento Yasası'nda ve 2007 yılında 1,9,15,22 ve 36. maddelerinde yapılan düzenlemelerin geçersiz sayılması isteğinde bulunmuştu.⁴⁸

KYB Başkanı Bafel Talabani başkanlığındaki heyet, Goran (Değişim) Hareketi, Kürdistan İslami Birliği (Yekgirtu) ve Kürdistan Adalet Cemaati'ni (Komal) ziyaret etti. Görüşmelerde IKBY, Irak ve Ortadoğu'da yaşanan son gelişmeler ele alındı.⁴⁹ Toplantılardan sonra KYB ile üç partinin ortak açıklaması yayımlandı.⁵⁰ Açıklamalarda IKBY'nin durumunun hassas olduğu vurgulanarak bir an önce memur maaşlarının gecikmesi ve ekonomik kriz sorunlarına çözüm bulunması gerektiğinin altı çizildi.⁵¹

• Güvenlik

Erbil Uluslararası Havalimanı'ndaki ABD üssüne saldırı düzenlendi. Irak İslami Direnişi, Gazze'ye yönelik saldırılara yanıt olarak Erbil'de ve Anbar'da dört insansız hava aracı (İHA) ile ABD üsslerine saldırı düzenlediklerini bildirdi. Örgütün açıklamasına göre İHA'lardan ikisi

47 <https://www.youtube.com/watch?v=XnmLeqfV4og>

48 <https://esta.krd/279476/>

49 <https://www.speda.net/b/91703>

50 <https://www.peyam.net/Details/43884>

51 <https://www.knnc.net/Details.aspx?jimare=53117>

ġişikliđiyle mücadele kampanyası çerçevesinde 10 bin fidan dikildi. Türkiye Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının desteklediği proje kapsamında diğer vilayetlerle birlikte toplam 47 bin fidan dikilmesi planlanıyor. İKBY Tarım ve Su Kaynakları Bakanı Begerd Talabani, Türkiye Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının desteklediği ve toplam 47 bin fidanın toprakla buluşacağı kampanyanın açılışı için düzenlenen basın toplantısında konuştu. Basın toplantısında eski Türkiye Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı ve Tarımsal Strateji ve Politika Geliştirme Merkezi (TARPOL) Yönetim Kurulu Başkanı Mehdi Eker, Erbil Valisi Ümid Hoşnav ve Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu Mevlüt Yakut da hazır bulundu.⁵⁹

⁵⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=JbsG01o4FqE>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Genel Direktörü Tedros Adhonam Ghebreyesus, dünya çapında çok sayıda hasta ve yaralının durumuyla yakından ilgilenen Suudi Arabistan'ın, Kral Selman Yardım ve İnsani Çalışmalar Merkezi (KSRelief) aracılığıyla uyguladığı tıbbi yardım programlarına övgüde bulundu. Bu açıklama, KSRelief Genel Müdürü Dr. Abdullah bin Abdulaziz er-Rabia'nın Londra'da Dünya Gıda Güvenliği Zirvesi oturum aralarında Ghebreyesus ile iki taraf arasında uygulanan sağlık projelerini ele aldıkları toplantı sırasında geldi. Görüşmede, Gazze'deki insani ve sağlık koşulları, hayat kurtaran ilaç ve sağlık malzemelerinin acilen sivilere ulaştırılmasının önemi ve KSRelief ile WHO arasında ortaklık ele alındı.⁶⁰

Gazze Şeridi'nden 15 kişi, 1.000 Filistinli çocuğu ve ailelerini Birleşik Arap Emirlikleri'ne (BAE) taşıma girişimi kapsamında cumartesi günü geç saatlerde Abu Dabi'ye ilk uçuşla indi. Çocuklar ve aileleri de dâhil olmak üzere 15 kişiyi taşıyan ilk uçak, BAE Devlet Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayid Al Nahyan'ın, aileleriyle birlikte 1.000 çocuğa tıbbi tedavi sağlamak üzere yönettiği girişimin bir parçası olarak BAE'ye geldi. Acil sorunlarla mücadele eden çocuklar, Mısır'ın El Arish Havalimanı'dan havalandıran uçak ile Abu Dabi Havalimanı'na getirildi.⁶¹

Katar Dışişleri Bakanlığı, pazartesi günü "Gazze Şeridi'ndeki İsrail işgali tarafından sivilere karşı işlenen suçları incelemek için uluslararası bir komitenin kurulmasını" talep etti. Kuzey Gazze'deki Endonezya Hastanesine yönelik gerçekleştirilen İsrail saldırısını kınayan bir açıklamada yapıldı; saldırı sonucunda belirli sayıda Filistinlinin hayatını kaybettiği ve yaralandığı belirtildi. Dışişleri Bakanlığı, Endonezya Hastanesinin bombalanmasını, Gazze genelinde hastaneler, okullar ve nüfus merkezlerini hedef alma yaklaşımının bir uzantısı olarak değerlendirdi. Bu durum, uluslararası hukuk ve Cenevre Sözleşmesi'nin açık bir ihlali olarak nitelendirildi. Ayrıca, "uluslararası toplumu, İsrail'i daha fazla katliamdan kaçınmaya ve (Endonezya) hastanesinde sığınma arayan iki binden fazla yerinden edilmiş kişiye gerekli korumayı sağlamaya yönelik acil önlemler almaya" çağırırdı.⁶²

Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi Sözcüsü John Kirby, Yemen'deki İran destekli Husilerin Kızıldeniz'de İsrail'e ait bir gemiyi kaçırmaması ve Gazze'deki savaşın patlak vermesinden bu yana İsrail'e bir dizi füze saldırısı düzenlemesinin ardından ABD'nin bu örgütü yeniden terör örgütü olarak tanımlayıp tanımlamayacağını «gözden geçirmeye başladığını» söyledi. Kirby incelemenin "Husiler tarafından son zamanlarda sivillerin hedef alınması" ve "uluslararası sularda bir geminin korsanlığa maruz kalması" üzerine başlatıldığını söyledi.⁶³

60 <https://turkish.aawsat.com/körfez/4680856-who'dan-suudi-arabistan'in-yardim-programlarina-övgü>

61 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/15-children-accompanying-family-members-arrive-in-uae-from-gaza-for-treatment/3058389>

62 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/qatar-calls-for-formation-of-int-l-committee-to-probe-israeli-crimes-in-gaza/3060107>

63 https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/us-to-consider-re-designating-iran-backed-houthis-in-yemen-as-terror-group/

Katar Devleti, İsrail ile İslami Direniş Hareketi (Hamas) arasında Mısır Arap Cumhuriyeti ve ABD ile yürüttüğü ortak arabuluculuk çabalarının başarısını ve insani bir duraklama konusunda anlaşmaya varıldığını duyurdu. Duraklamanın başlangıç zamanı önümüzdeki 24 saat içinde açıklanacak ve uzatmaya bağılı olarak dört gün sürecek. Dışişleri Bakanlığı, çarşamba günü yaptığı açıklamada, anlaşmanın İsrail hapishanelerinde tutuklu bulunan bazı Filistinli kadın ve çocukların serbest bırakılması karşılığında Gazze Şeridi'nde rehin tutulan 50 sivil kadın ve çocuğun serbest bırakılmasını içerdiğini söyledi. Serbest bırakılanların sayısı, anlaşmanın uygulanmasının ilerleyen aşamalarında artırılabilecek. Açıklamada, insani duraklamanın aynı zamanda insani ihtiyaçlara yönelik yakıt da dâhil olmak üzere daha fazla sayıda insani konvoyun ve yardım yardımının girişine olanak sağlayacağı da belirtildi.⁶⁴

⁶⁴ <https://www.qna.org.qa/en/News-Area/News/2023-11/22/0002-the-state-of-qatar-announces-humanitarian-pause-in-gaza>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta yedi temel konunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu bağlamda öne çıkan ilk gelişme Fas'ta Filistin yanlısı binlerce kişi İsrail ile ilişkilerin normalleşmesine karşı çıkmak için toplanmasıdır. Pazar günü kuzeybatıdaki Tanca ve Kazablanka şehirlerinde on binlerce Faslı, İsrail Ordusunun bombardımanlarıyla harap olan Gazze'deki duruma özel bir vurgu yaparak Filistinlilere destek için yürüdü. Anadolu muhabirinin bildirdiğine göre, Tanca'daki mitinge katılanlar Filistin ve Fas bayraklarının yanı sıra El-Aksa Cami ve Gazze'deki İsrail saldırısı kurbanlarının resimlerini taşıdı. Aralarında Fas Filistin'i Destekleme ve Normalleşmeye Karşı Cephe ve Fas Ulusun Davalarını Destekleme Kurumunun da bulunduğu çok sayıda sivil örgütün destek verdiği yürüyüşte, Filistinli kadın mahkûmların serbest bırakılmasında etkili olan "direnişe" dikkat çekildi. Katılımcılar ayrıca Rabat'taki İsrail iletişim ofisinin kapatılmasını talep etti.⁶⁵

İkinci gelişme Cezayir ve Türkiye Cumhurbaşkanı görüşmesidir. Cezayir Cumhurbaşkanı Tebbun ve Türk mevkidaşı Erdoğan, Türkiye-Cezayir ilişkilerini görüştü. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, mevkidaşı Abdulmecid Tebbun'un daveti üzerine Türkiye-Cezayir Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyinin ikinci toplantısına katılmak üzere Cezayir'e gitti. Cumhurbaşkanı İletişim Başkanlığından yapılan açıklamada, Erdoğan'ın salı günü Cezayir'e gideceği belirtilerek, iki bakanın toplantıya katılacağı ve ikili görüşmelerde Türkiye-Cezayir ilişkilerinin yanı sıra ikili iş birliğinin daha da güçlendirilmesi için atılacak adımların ele alınacağı kaydedildi. İki lider ayrıca İsrail'in saldırıları nedeniyle Gazze'de devam eden insani trajediyi ve diğer bölgesel ve küresel gelişmeleri de ele aldı.⁶⁶

Üçüncü gelişme Türkiye TİKA'sının Tunus'ta güneş enerjisi eğitim laboratuvarı açmasıdır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Tunus'un Sfax kentindeki bir mesleki eğitim merkezinde güneş enerjisi eğitim laboratuvarının açılışını gerçekleştirdi. TİKA Tunus Koordinatörü Ali Fuat Cebeci cuma günü Anadolu Ajansına yaptığı açıklamada, TİKA'nın gençlerin eğitim ve mesleki eğitimine yönelik projeleri desteklemeye öncelik verdiğini bildirdi.⁶⁷

Dördüncü gelişmede Mısır'da cumhurbaşkanının Gazze'deki ateşkes çabaları için Katar Emiri'ne teşekkür etmesi öne çıkmaktadır. Mısır Cumhurbaşkanı Sisi sosyal medya hesaplarından yaptığı açıklamada Katar'ın, "Gazze Şeridi'ndeki insani ateşkesi kolaylaştırma ve

65 <https://www.aa.com.tr/en/africa/thousands-gather-in-pro-palestine-morocco-rallies-to-oppose-normalization-of-ties-with-israel/3065466#>

66 <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/president-erdogan-tebboune-to-discuss-turkiye-algeria-ties>

67 <https://www.trtworld.com/turkiye/turkiyes-tika-opens-solar-energy-training-laboratory-in-tunisia-15960251>

esir ve mahkûmların değişimini başarılı kılma” çabalarını selamladı. “Kardeş Filistin halkının isteklerini karşılamak ve bölgede kapsamlı bir barış tesis etmek için daha fazla ortak iş birliği bekliyorum” diye de ekledi.⁶⁸

Beşinci gelişme Libya’nın, Filistin topraklarındaki ateşkesi memnuniyetle karşılamasıdır. Millî Birlik Hükûmeti (MBH) Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, Gazze’de 4 günlük insani ateşkes konusunda anlaşmaya varılmasına katkıda bulunan Katar, Mısır ve Amerika’nın arabuluculuk çabalarını takdirle karşıladığını duyurdu. Bakanlık yaptığı açıklamada, ateşkesin tüm hükümlerinin uygulanması ve İsrail’in Filistinlilere yönelik saldırganlığının nihai olarak durdurulması çağrısında bulundu. Açıklamada ayrıca, Gazze Şeridi’ne komşu bölgelere gelen yardım ve insani konvoyların akışına izin verilmesi çağrısında bulunuldu.⁶⁹

Altıncı gelişme Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, Libya’daki askerî varlığın genişletilmesi için meclis onayını talep etmesidir. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından imzalanan ve Türk askerlerinin Libya’ya konuşlandırılmasına ilişkin yetkinin 24 ay daha uzatılmasına ilişkin başkanlık önergesi cuma günü TBMM’ye sunuldu. Önergede, Libya’da ateşkes ve siyasi diyalog sürecinin devam etmesi ve bu süreç sonucunda barış ve istikrarın tesis edilmesinin Türkiye açısından büyük önem taşıdığı ifade edildi. Libya’dan kaynaklanan risk ve tehditlerin Türkiye ve tüm bölge için devam ettiğini ifade eden açıklamada, meşru hükûmete yönelik saldırıların yeniden başlaması durumunda Türkiye’nin hem Akdeniz havzasındaki hem de Kuzey Afrika’daki çıkarlarının olumsuz etkileneceği ifade edildi. Önergede, çatışmaların yeniden başlamasının engellenmesinin, Birleşmiş Milletler himayesinde yürütülen askerî ve siyasi müzakerelerin sonuçlandırılması açısından önemli olduğu TBMM’ye belirtildi.⁷⁰

Yedinci gelişme Sudan Ordu Komutanı Burhan’ın Sudan kabinesini değiştirmesi ve bazı valileri görevden almasıdır. Sudan Egemenlik Konseyi Başkanı Abdulfettah el-Burhan, yönetimi düzene sokmayı ve acil sorunları ele almayı amaçlayan bir hamleyle dört bakanlığı ve dört eyaletin valiliğini etkileyen sınırlı bir bakanlık değişikliği gerçekleştirdi. Egemenlik Konseyinin medya kuruluşu, “Burhan, Geçici Bakanlar Konseyinin İçişleri, Adalet, Sanayi ve Din İşleri Bakanlıkları bünyesindeki liderlik pozisyonlarında değişiklik yapma kararını onayladı” açıklamasını yaptı.

• Güvenlik

Bu hafta Kuzey Afrika’da güvenlik ve terör bağlamında yaşanan gelişmeler incelendiğinde beş haberin öne çıktığı kaydedildi. Gelişmelerin yaşandığı ülkeler sırasıyla Libya ve Sudan’dır.

Birinci gelişme, Libya’lı petrol şirketlerinin, üretimi artırmak ve sektörü geliştirmek için Çinli meslektaşlarıyla iş birliği yapmaya hazır olduklarını söylemeleridir. Xinhua’ya göre bu sözler, China National Petroleum Corporation’ın bir yan kuruluşu olan China’s Greatwall Drilling

68 <https://english.ahram.org.eg/News/512936.aspx>

69 <https://libyaobserver.ly/news/libya-welcomes-truce-palestinian-territories>

70 <https://libyareview.com/39533/erdogan-seeks-parliamentary-approval-to-extend-military-presence-in-libya/>

Company (GWDC) tarafından pazartesi günü Tunus'ta düzenlenen teknik bir seminer sırasında yapıldı. Etkinliğe Libya, Tunus ve Güney Sudan'dan 20'den fazla petrol şirketi katıldı.⁷¹

İkinci gelişme, Sudan ve Güney Sudan arasında tartışmalı bir bölge olan Abyei'de yaşanan çatışmalarla ilgilidir. Yetkililer hem Sudan hem de Güney Sudan'ın hak iddia ettiği tartışmalı Abyei idari bölgesinde pazar günü yaşanan şiddetli çatışmalarda aralarında bir BM barış gücü askerinin de bulunduğu en az 32 kişinin öldüğünü söyledi. Yerel medya, kimliği belirsiz silahlı kişilerin Abyei'nin güneyindeki iki köye saldırması sonucu sivillerin ve barışı koruma gücünde görev yapan Ganalı bir askerinin öldüğünü bildirdi. Güney Sudanlı bir radyo istasyonunu olan Eye Radio Juba, Abyei Enformasyon Bakanı Bolis Kuoch'un 32 kişinin öldüğünü ve 20 kişinin de yaralandığı hakkındaki açıklamasını aktardı. Çatışmaların şimdilik durduğu ve durumun yatıştığı belirtildi.⁷²

Üçüncü gelişme, Jabel Aulia üssünün HDK tarafından ele geçirilmesidir. Hızlı Destek Kuvvetleri (HDK) tarafından pazartesi günü yapılan açıklamaya göre HDK Hartum'un güneyindeki Jabel Aulia bölgesinde bulunan Sudan Ordu üssünün kontrolünü ele geçirdi. Jabel Aulia'da ordu ile HDK arasındaki çatışmaların 12 Kasım'da HDK'nin Sudan'ın batısına uzanan bir çıkış bulmak amacıyla ordu üssüne saldırmasıyla başladığı ve HDK'nin saldırı sırasında orduya ait Al-Nujoumi Hava Üssü'nün ele geçirdiği belirtildi. HDK, kuvvetlerinin "pazartesi günü şafak vakti, Hartum'u Omdurman'a bağlayan köprü de dâhil olmak üzere Hartum'un güneyindeki Jabel Aulia Askerî Üssü'nün tamamını kurtardığını" belirtti. Devam eden çatışmalar bölge sakinlerinin yaya olarak komşu Beyaz Nil ve El-Cezire eyaletlerine göç etmesine neden oldu. Bölge sakinlerinden bağımsız bir grup olan Jabel Aulia Acil Durum Odasının verilerine göre, onlarca sivilin öldüğü, kaybolduğu ya da HDK tarafından kaçırıldığı belirtildi. Şehirde ve civar köylerde de geniş çaplı yağmalar yaşandığı kaydedildi.⁷³

Dördüncü gelişme, GSLF'nin HDK'ye karşı mücadelede Sudan Ordusunun yanında olduğuna dair açıklamalarda bulunmasıdır. Al-Taher Hajer başkanlığındaki Sudan Kurtuluş Güçleri Topluluğu (GSLF) Başkan Yardımcısı Abdullah Yahya, Hızlı Destek Kuvvetlerine karşı mücadelesinde Sudan Ordusunun yanında yer aldığını açıkladı. Aynı zamanda Kentsel Gelişim, Yollar ve Köprüler Bakanı olan Yahya, "Hızlı Destek Güçleri'nin Darfur ve Kuzey Kordofan'ın El-Obeid bölgesinde sivillere yönelik ihlalleri konusunda bundan böyle tarafsız olmadığımızı ilan ediyoruz» dedi. HDK'nin çatışma bölgelerinde, özellikle de Darfur bölgesinde masum insanlara karşı gerçekleştirdiği sistematik saldırılara atıfta bulunarak, Batı Darfur Valisi ve Sudan Koalisyonu Başkanı Khamis Abkar'ın tasfiye edilmesinin kendi ifadesiyle utanç verici bir olay olduğunu söyledi. Açıklamada Nyala ve Zalingei'deki ihlallerin devam ettiği teyit edilirken, El-Daein'e yapılan saldırı ve El-Fasher ile El-Obeid'in birkaç hafta boyunca

71 <https://libyareview.com/39453/chinese-oil-companies-look-to-boost-cooperation-with-libya/>

72 <https://www.voaafrica.com/a/people-killed-during-reported-attacks-in-disputed-abyei-administrative-region/7361551.html>

73 <https://sudantribune.com/article279566/>

kuşatılması da vatandaşların yerlerinden edilmesine ve açlıktan ölmesine yol açtı. Yahya, Sudan'daki Hızlı Destek Kuvvetleri tarafından işlenen ihlalleri kınadığını yineleyerek bu güçlerin Juba Barış Anlaşması kapsamında Darfur'da güvenliğin sağlanması ve vatandaşların korunmasına katkıda bulunmak üzere yetkilendirildiğini vurguladı.⁷⁴

Beşinci gelişme, Sudan'daki silahlı grupların HDK'ya karşı mücadelede bir araya gelmele-riyle ilgilidir. Sudan'da silahlı grupların, sivilleri Hızlı Destek Kuvvetleri (HDK) saldırısından korumak için daha önce benzeri görülmemiş şekilde bir araya geldikleri ve Sudan Ordusu ile diğer gruplarla güçlerini birleştirmek üzere Kuzey Darfur eyaletinin başkenti El Faşer'e geldikleri bildirildi. Abdel Wahid Nur liderliğindeki Sudan Kurtuluş Hareketi (SLM-AW) Genelkurmay Başkanı Youssef Karjola ve Sudan Adalet ve Eşitlik Güçleri (SJEF) Başkanı Abdallah Banda, büyük askerî birliklerin başında cuma günü El Faşer'e geldi. Karjola, aralarında Sudan Ordusundan Yarbay Al-Sadiq Al-Fakka'nın da bulunduğu Juba Barış Anlaşması imzacılarına bağlı ortak güçlerin bazı liderleri tarafından karşılandı. HDK'nin tehdidine karşılık olarak, Juba Barış Anlaşması'nı imzalayan üç silahlı grup da El Faşer'deki askerî varlıklarını güçlendirdi. Minni Minnawi, Gibril İbrahim ve Mustafa Tambour liderliğindeki bu gruplar, şehre yönelik herhangi bir saldırıyı püskürtmek için Sudan Ordusuyla birlikte çalışma sözü verdi.⁷⁵

74 <https://sudantribune.com/article279593/>

75 <https://sudantribune.com/article279719/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(20-26 KASIM 2023)

• Pentagon Irak'taki Askerlerini Riske Atıyor

İsrail ile Hamas arasındaki geniş çaplı çatışmanın başlamasından bu yana, yerel Şii grupların Amerikan askerî üslerini vurma girişimlerine yanıt olarak ABD'nin Irak'ta bir dizi saldırı girişimleri Rusya basınında yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 22 Kasım sayısında yayımlanan "[Pentagon Irak'taki Askerlerini Riske Atıyor](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu haber, "Washington Şii grupların saldırılarına cevapsız kalmayacak" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUİK) uzmanı Kiril Semyonov, Irak'ta Amerikan karşıtı duyguların güçlü olduğu görüşünü savundu: "Amaç, Amerikalılar üzerindeki baskıyı artırmak ve karşı tarafın misilleme eylemlerine yol açmaktır. Başka sözle, Irak İslami Direnişi'nin amacı ABD üslerine yönelik saldırıları yoğunlaştırmaktır. Buna karşın Amerika'nın müdahalesi bekleniyor." Uzmana göre diğer bir soru da tırmanmanın sınırının nerede olacağı ve bu gerilimin Amerikan üslerine daha büyük ölçekli saldırılara, Irak'ta doğrudan çatışmaya yol açıp açmayacağıyla ilgilidir. Tüm bu gelişmeler, ABD birliklerinin bölgeden ayrılmasına yol açabilir. Olayların geldiği bu nokta, Washington'un Suriye'deki varlığını etkileyebilir."

• BRICS'in Genişlemesi Rusya'dan Diplomatik Beceri Gerektirecek

"Vzglyad" gazetesinin 23 Kasım sayısında yayımlanan "[BRICS'in Genişlemesi Rusya'dan Diplomatik Beceri Gerektirecek](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda Pakistan'ın olası BRICS üyeliği ve bu gelişmenin Moskova'ya sağlayabileceği pratik faydalar incelenmiştir. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (MEMO) Hint Okyanusu Bölgesi Merkezinde genç araştırmacı Gleb Makarevich şu yorumda bulundu: "Bir yandan Pakistan'ın BRICS'e kabulü, İslam dünyasında büyük otoriteye sahip büyük bir Müslüman ülke olması ve daha da önemlisi kendi nükleer cephaneliğine sahip olması nedeniyle temsiliyetini artırırken öte yandan bu gelişme Hindistan'ın direnciyle karşı karşıya kalabilir. Ancak bu devletlerin hâlihazırda Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) bünyesinde çalıştıklarını göz önünde bulundurmuş olursak ortak faaliyetler konusunda deneyime sahipler." Uzman, Pakistan'ın BRICS'teki varlığının Rusya'ya oldukça kapsamlı ekonomik fırsatlar sağlayacağını da göz ardı etmedi: "Teorik olarak Pakistan, Rus petrolü için önemli bir pazar olabilir. Ülkenin enerji kaynaklarına ciddi ihtiyacı olduğu için bu alanda iş birliğinin genişletilmesi oldukça mümkün. Ancak bu kadar büyük ölçekli planların uygulanabilmesi için daha yakın etkileşim deneyimi gerekiyor." Analist, Pakistan'la siyasi alanda da etkileşimin mümkün olduğunu ancak ciddi diplomatik atılımların beklenmediğini ifade etti: "Ülkelerimiz arasında hiçbir çelişki yoktur. Uluslararası kuruluşlarda birlikte çalışabiliriz, Afganistan konusunda

da iş birliği yapabiliriz.” Tartışmanın diğer katılımcısı olan “Valday” Uluslararası Tartışma Kulübü Bilimsel Direktörü ve “Rossiya v Globalnoy Politike” dergisinin editörü Fyodor Lukyanov’a göre, Pakistan’ın BRICS’e katılma niyeti en azından dikkati hak ediyor. Hindistan’ın da BRICS üyeliğine değinen uzman, “ tarafların mevcut çelişkileri çözebileceklerini ümit etmekten başka çaremiz yoktur” ifadelerini kullandı. Ayrıca, analist Pakistan’ın olası BRICS üyeliğinden beklentileri şu şekilde özetledi: “Genel olarak Pakistan’ın BRICS’e katılımı oldukça olumlu. Örgüt resmî olarak genişleme rotasını belirlediği için bu gelişme büyük bir Müslüman gücün pahasına büyüme, siyasi ağırlık kazanmak açısından oldukça güçlü bir adım. Her ne kadar Batılı olmayan ülke BRICS’e katılırsa Rusya için bir o kadar iyidir.”

• Mısır Cumhurbaşkanı Askerden Arındırılmış Birleşik Bir Filistin Yaratılmasını Önerdi

Mısır Cumhurbaşkanı Sisi’nin, uluslararası topluma, askerden arındırılmış Filistin devletini tanıma çağrısında bulunması Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Vedomosti.ru” haber sitesinde yayımlanan [“Mısır Cumhurbaşkanı, Askerden Arındırılmış Birleşik Bir Filistin Yaratılmasını Önerdi”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre Sisi, Doğu Kudüs’ü ve Batı Şeria’yı kapsayacak, askerden arındırılmış Filistin devletinin güvenlik garantilerinin BM, Arap güçleri, ABD birlikleri veya NATO tarafından verilebileceğini belirtmiştir. Yazıda görüşlerine başvuru Moskova merkezli Ekonomi Yüksek Okulu Doğu Araştırmaları Okulunda kıdemli öğretim görevlisi Andrey Zeltyn, Sisi’nin açıklamasını şu şekilde yorumladı: “Söz konusu açıklama, ülke içindeki hedef kitleye yöneliktir ve mevcut çatışmanın çözümü açısından pratik nitelikte değildir. Mısır vatandaşları, ülkenin ekonomik şartlarından memnun olmamalarının yanı sıra hükûmetin, Gazze Şeridi’ndeki olaylara ilişkin “kayıtsız” tutumu nedeniyle öfkelenmiş durumda. Bu bağlamda Sisi riskleri en aza indirmeye çalışıyor, bu yüzden yapıcı bir şeyler söylemeye karar verdi.”

Uzman, Sisi’nin sözlerinin aynı zamanda dünya toplumuna, Filistin devleti meselesine 1947 tarihli 181 sayılı BM Kararında önerilen çözümden daha uygun bir çözüm arama çağrısı olabileceğini de göz ardı: “Çoğu Arap lider, ‘iki halk için iki devlet’ ilkesini hayata geçirmenin imkânsızlığını anlıyor, Arap liderler İsrail’in Hamas’ı yok etmesini sabırsızlıkla bekliyor.”

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IME-MO) Ortadoğu Çalışmaları Merkezinde araştırmacı Lyudmila Samarskaya’ya göre İsrail’in Sisi’nin teklifini değerlendirme ihtimali olsa da 1967 sınır koşullarını kabul edeceğini hayal etmek bile son derece zordur: “Bir yandan bu önemli bir öneri olurken ancak diğer yandan bu önerinin uygulanmasına yönelik spesifik yollar tam olarak belli değil. Nitekim savaş sona erene ve en azından belirtilen bazı hedeflere ulaşıncaya kadar İsrail’in bu tür tartışmalara hazır olması pek mümkün görünmüyor.”

• Dört Günlük Barış: İsrail ve Hamas Şiddeti Durdurma Konusunda Anlaştı

İsrail-Hamas savaşında dört günlük ateşkesin yürürlüğe girmesi Rusya basınında geniş yer buldu. “İzvestiya” gazetesinin 25 Kasım sayısında yayımlanan [“Dört Günlük Barış: İsrail ve Hamas Şiddeti Durdurma Konusunda Anlaştı”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıya göre anlaşma, ateşkesin yanı sıra İsrail havacılığının Gazze Şeridi’nin güney bölgeleri üzerindeki uçuşlarının durdurulmasını ve 7 Ekim’den bu yana Hamas militanları tarafından ele geçirilen rehinenin İsrail hapisanelerindeki Filistinlilerle takas edilmesini öngörüyor. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Doğu Bilimci Andrey Ontikov, rehine meselesinin Hamas’ın elinde bir koz olduğu için bu konuda acele etmeyeceği görüşünü savundu: “Ayrıca ateşkes gerçeği, dış aktörlerin İsrail üzerinde uyguladığı baskının etkisini de yansıtıyor. Açıkçası, çatışmanın uzatılmasıyla hiç ilgilenmeyen Biden yönetimi, insani duraklamalar konusundaki inisiyatif hayata geçirmeyi başardı. Hamas, tüm tutukluları teslim ederse aslında Netanyahu’ya savaş sürdürmesi için tam yetki vereceğini çok iyi anlıyor.”

Öte yandan uzman, Netanyahu’nun operasyonu şu aşamada durdurması hâlinde yenileceğini de göz ardı etmedi: “Bu nedenle ateşkesin geçici olduğu yönünde açıklamalar duyuyoruz.” Ontikov, tutuklu değişimine paralel olarak bu krizin olası çözümü konusunda Katar ve Mısır’ın arabuluculuğuyla istişarelerin de devam edeceğini ifadelerine ekledi.

• Ortadoğu Çatışmasının Bölgesel Genişlemesi Bir İstisnadır

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Bilimsel Direktörü Vitaly Naumkin, Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili görüşlerini “Tass” resmî haber ajansına değerlendirdi. [“Ortadoğu Çatışmasının Bölgesel Genişlemesi Bir İstisnadır”](#) başlıklı yazıya göre Filistin-İsrail çatışmasının mevcut tırmanışı uzayabilir ancak Ortadoğu ülkeleri itidalli davrandıkları için çatışmanın bölgesel ölçeğe yayılması mümkün değil: “Gerilim uzun vadeli bir nitelik taşıyabilir ancak çatışmanın daha geniş, bölgesel bir formata yayılması ve İran, Lübnan ve diğer bazı Arap ülkeleri de dâhil olması göz ardı ediliyor.” Hamas hareketi ile İsrail arasındaki ateşkesteki bahsedilen analist, bunun “olumlu bileşeni olan bir ara adım” olduğunu kaydetti. Naumkin ayrıca “Amerika Birleşik Devletleri’nin çatışma çözümünde arabuluculuğu tekeline alma çabalarını” da olumsuz bir nokta olarak yorumladı. Uzman, Ortadoğu ihtilafının müzakere formatında çözülmesi gerektiğine de dikkat çekti: “Filistin topraklarının geleceği, devletin kendisi ve hedefleri konusunda karşıt görüşler ve en önemlisi bir yandan Hamas’ın yaptığı eylemler, diğer yandan İsrail’in tepkisi şeklinde ciddi çelişkiler ortaya çıkacak. Gelişen nokta kesinlikle çözüm sürecini engelliyor ve zorlaştırıyor.”

Rusya’nın Ortadoğu çatışmasına ilişkin tutumuna gelince analist, “Arap dünyası ülkelerinde Moskova’nın konumuna çok değer veriliyor” ifadelerini kullandı: “Rusya’nın tutumu Arap doğusunda çok popüler. Bu diplomamız ve bu diplomasiyi yöneten cumhurbaşkanımız için büyük bir zaferdir.”